

גיליון בית ארזים

גיליון מאסף דברי תורתם של
רבותה"ק לבית בוטשעטש
ושאר חכמי רומניה וגאוניה

פניני "יד יוסף"

פנינים נבחרים מתורתו של הרה"ק רבי יוסף אהרן מבוטשעטש
זי"ע, המכונה: דער קליינער בעל שם מבוטשעטש [בעל
שם קטן מבוטשעטש], מעובד באופן השווה לכל נפש

על ידי עבודת התפילה ולימוד התורה בזמן הזה זוכים לבוא לבית המקדש ולהקריב בו קרבנות

כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את
שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה (דברים יב, ה)

תרגם אונקלוס: "לבית שכינתה תתבעון ותיתון לתמן", והיינו
לשון תפילה, שיתפללו בבית המקדש, ואם כן יש לתמוה על סדר
דברי הכתוב 'לשכנו תדרשו ובאת שמה', כי כיצד יוכלו להתפלל
בבית המקדש לפני שיבואו אליו, והיה לו לומר 'ובאת שמה לשכנו
תדרשו'.

רק נראה לומר בזה, כי הנה ידוע מאמרו ז"ל (פסיקתא דרב כהנא
פסיקתא כ"ד) על הכתוב (הושע יד, ג) 'ונשלמה פרים שפתינו', כי
תפילות במקום קורבנות, והנה מצאנו על עבודת הקרבנות שאמרו
חכמינו ז"ל (מנחות קי): כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב
חטאת וכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, ועל ידי דברי
תורה ותפילה שהאדם מתפלל בעת הגלות נחשב זה לו כעבודת
הקרבנות.

זהו שאמר 'כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל
שבטיכם לשום את שמו שם', לבוא אל בית המקדש, זה יכולים
לקיים בזמן הזה על ידי 'לשכנו תדרשו', להתקשר בעבודת
התפילה בכוונה למקום המקדש, וכן בלימוד תורת הקרבנות, אשר
על ידי זה 'ובאת שמה', יזכה האדם לבוא לבית המקדש, ויהיה
נחשב זה לו כהקרבת פרים בבית המקדש.

(פרשת ראה לסעודה שלישית, בד"ה כי אם)

*

בית המקדש יבנה בזכות דביקות עבודת התפילה

לשכנו תדרשו ובאת שמה (דברים יב, ה)

יש לרמז בדברי הכתוב, בהקדים מה שכתוב (ישעיה ו, ז)
'והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפילתי וגו' כי ביתי בית
תפילה, היינו 'והביאותים אל הר קדשי', בזכות מה יזכו בני ישראל
שיביאם הקדוש ברוך הוא להר הקודש, ויגאלם מגלותם, 'ושמחתים
בבית תפילתי', זה על ידי שיתקשרו לעבודת השם יתברך בשמחה
ואהבה נפלאה לעמוד ולהתפלל לפניו, ועל זה אמר 'כי ביתי בית
תפילה', כי בית המקדש הוא בית שיבנה בזכות עבודת התפילה.

וזהו שאמר הכתוב 'לשכנו תדרשו', היינו בעבודת התפילה,
שיכונו את ליבם בשלימות הכוונה, ובזכות זה 'ובאת שמה', יביאנו
ה' אלוהינו אל הר קדשו.

(פרשת ראה לסעודה שלישית, בד"ה כי אם)

ליקוטי ופניני מים רבים חכמי רומניה וגאוניה

ליקוטי פנינים דברי תורה אשר אסף לקט וכתב והוסיף
מדליה הגה"צ רבי יצחק מאיר מארילוס זצ"ל אב"ד
מיהאלען, באקוי ולבסוף ימיו רבה של בוקרשט

שייכות כל השבטים לבית המקדש על ידי שם הוי"ה העולה מתוך שמותיהם

כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום
את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה (דברים יב, ה)

כתב הגאון הנודע רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל בספרו תפארת
יהונתן (פרשת ראה בד"ה כי אם אל) לפרש בזה, כי כוונת הכתוב
היא, שלא יהיה לכל שבט ושבט מקדש בפני עצמו, רק בחלקו
של שבט אחד יבנה הבית המקדש.

אמנם בכל זאת יהיה לשאר השבטים שייכות לבית
המקדש, כי הנה לכל שבט ושבט היה בשמות ראשי בתי
אבותיו את האותיות י"ה משם הוי"ה, וכמו שנאמר 'החנכי'
(במדבר כו, ה) או 'הפלאי' (במדבר כו, ה), כנודע דברי חכמינו ז"ל
(מדרש הגדול במדבר כו, א) שהטיל הקדוש ברוך הוא את אותיות
שמו בתוך שמות ראשי בתי אבות ישראל להעיד על כשרותם,
ואם כן כשנצרך את מספר י"א השבטים הנוספים שאין בית
המקדש בחלקם שהם מספר ו"ה יחד עם אותיות י"ה שנוספו
על שמות ראשי בתי אבות ישראל, הרי לנו אותיות הוי"ה,
אותיות שמו המיוחד של הקב"ה.

זה כוונת דברי הכתוב 'כי אם אל המקום אשר יבחר ה'
אלקיכם', אשר זה יהיה במקומו של שבט אחד בלבד, ולא
בחלק כל השבטים, אמנם עם זאת 'מכל שבטיכם', יהיה גם
כן דבר שיקח השם יתברך מכל השבטים לענין השראת
שכינתו, והוא 'לשום את שמו שם', להשלים שם הוי"ה ב"ה,
על ידי י"א השבטים כמניין ו"ה שנוסף באותיות שם ראשי בתי
אבותיו האותיות י"ה.

*

העמדת מקום המקדש שלא בראש ההרים בשונה מעובדי עבודה זרה המעמידים את פסיליהם בראשי ההרים

אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם
ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים וגו' לא תעשון כן
לה' אלקיכם כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל
שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה (דברים
יב, ב-ה)

הגאון הנודע רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל כותב בספרו
תפארת יהונתן (פרשת ראה בד"ה כי אם אל) לבאר בזה, כי הנה
עובדי עבודה זרה מעמידים את העבודה זרה שלהם על גבי

(ח"ו אות ט"ו) הביא בשם הגאון רבי אברהם אהרן יודאלעוויטש ז"ל הרב הכולל דניו יורק בספרו דרש אב (דרוש קפ"ד) להסביר את דברי המשנה על פי מה שדרשו חכמינו ז"ל (מועד קטן טז:) על הכתוב (שמואל - ב, כג, ג) 'אלקי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלקים', ודייקו מאי קאמור, אמר רב אבהו, הכי קאמור לי דבר צור ישראל אני מושל באדם, ומי מושל בי, צדיק, שאני גוזר גזירה והוא מבטלה.

על פי דברי חכמינו ז"ל אלו ביאר גם כן את הכתוב (תהלים קיט, קכו) 'עת לעשות לה' הפרו תורתך', אשר לדאבון לב, 'עת' הגיע עת וזמן, אשר 'לעשות לה', אין אדם שיוכל לבטל את שהקדוש ברוך הוא עושה, אלא הוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל אשר ירצה, וצדיק אין בארץ לבטל את הגזירות, הרי שסיבת הדבר הוא 'הפרו תורתך', משום שלא שמרו את תורת ה' ומאסו בחוק ומשפט, כי אם לא היו מפירים את התורה, אז לא היה השם יתברך לבדו עושה את המעשים, אלא היה נמלך בצדיקים, אשר צדיק מושל בזה.

וזה מרומז בדברי התנא, 'כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה', שדבריו יהיו נשמעים בשמי מרום, ולא זו בלבד, אלא 'נקרא רע אהוב', שהוא שותף וכביכול ריעו של הקדוש ברוך הוא בהנהגת העולם, כי זוכה לדרגת צדיק גוזר והקדוש ברוך הוא מקיים את מאמרו.

*

הבא לדרוש לשמה שלא לטובת עצמו יכול לדבר ככל שיוכל בלא כל חשש

כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה (פ"ו מ"א)

פירש בזה הגאון רבי ישראל גולדמאן מאראדי ז"ל בספרו כנסת ישראל (ח"ו אות ק"ד), כי האדם הדורש אל הציבור, אך אינו מכוון לדרוש אודות החזקת מצוות התורה, אלא הוא דורש דמים, שיתנו לו דמים עבור דרשתו, או בשביל כבוד, שיאמרו עליו כמה נאה דורש הוא אף כי אינו מקיים, וכל מטרתו למצוא חן בעיני השומעים. הנה איש כזה, בבואו לדבר לפני הציבור, בהכרח צריך הוא לעצור בעצמו ולצמצם עצמו ככל שיוכל, כי איך יוכל להוכיח על חילול שבת קודש או גילוח בתער וכדומה, הרי אז לא ימצא חן בעיני השומעים. כך גם בעמדו בעת הנישואין לדרוש תחת החופה, לא יזכיר יסוד חיי המשפחה היהודית, אלא ימשיל משלים שונים כאשר הנמשל בהם הוא כחרס הנשבר, כי איך יוכל להזכיר חובתם על פי דת התורה הקדושה, הרי בו יבוזו לו.

וזהו שאמר התנא, כל העוסק בתורה לשמה, היינו שאינו בא לדרוש להנאת עצמו, אלא בכדי לשמור על הגחלת העוממת שלא תכבה, הרי הוא זוכה לדברים הרבה, יכול הוא לדבר כל כך בהרחבה בלא צמצום, אלא לעורר על כל הטעון תיקון, ולהוכיח בשעת בת רבים על כל מצוה נחשלת ונעזבת, והחובה להחזיק בהם.

הרים גבוהים, בכדי שאם יבוא אחד מארץ רחוקה, ראה יראה ממרחק את העבודה זרה שלהם, ועל ידי זה היה יודע לכוון את דרכו אליה, לעומת זאת לבית המקדש היה סימן אחר לידע איה מקומו, וכמו שהביאו חכמינו ז"ל (בראשית רבה נו, א) שהיה ענן קשור על בית המקדש, ועל ידי זה היו יודעים את מקום המקדש, והיו הכל יודעים לכוון את דרכם לבית הבחירה.

זהו שאמר הכתוב 'לא תעשון כן לה' אלקיכם', שהוא מוסב על מה שהזכיר תחילה 'המקמות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים', והיינו מה שהיו אומות העולם מעמידים את העבודה זרה שלהם על ראשי ההרים, על זה אמר כי 'לא תעשון כן לה' אלקיכם', שאין צריכים להעמיד את בית המקדש במקום גבוה, 'כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם', שיראו את הענן הקשור שיעמיד השם יתברך מעל מקום המקדש, 'לשכנו תדרשו ובאת שמה', כך יוכלו לידע לדרוש את מקום המקדש ולבוא אליו.

בתוך דבריו הוסיף הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, כי הטעם שלא נקבע בית המקדש בראש ההר, כידוע דברי חכמינו ז"ל (זבחים נד:), על דברי הכתוב (דברים לג, יב) 'ובין כתפיו שכן', שאין מקום בית המקדש גבוה ביותר, וסיבת הדבר, לפי שכל דבר הנעשה בפרהסיא יש בו שליטת עין הרע, וכפי שאמרו חכמינו ז"ל (תנחומא פרשת כי תשא סימן ל"א) שהלוחות הראשונות על ידי שהיו בפרהסיא נשתברו מחמת עין הרע ששלטה בהם.

אכן לעתיד לבוא, מקרא מלא דבר הנביא (ישעיה ב, ב) 'היה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות', שיהיה במקום הגבוה ביותר, וזאת משום שלעתיד לבוא לא יהיה שליטה לעין הרע, ועל כן לא יהיה צורך להעמיד את בית המקדש שלא במקום הגלוי ביותר.

[ובזה מדוקדק המשך דברי הכתוב (ישעיה ב, ג) 'ונהרו אליו כל הגוים והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב וירנו מדרכיו ונלכה בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם', היינו שמאחר ויהיה בית המקדש בראש ההרים, ידעו באופן זה על מקומו של בית המקדש, ויוכלו לילך ולבוא אל מקומו, מה שאינו יכול להיות היום מאחר ובית המקדש אינו במקום הגבוה ביותר, ואילו הגויים מורגלים כן לצד שכן היו מעמידים את אלוהיהם להבדיל אלף אלפים במקום הגבוה ביותר, למען יוכלו לדרוש אחריו.]

*

על ידי לימוד התורה זוכים להיות שותף להקדוש ברוך הוא שיוכל לבטל גזירות שהקב"ה גוזר

כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו' נקרא רע אהוב (פ"ו מ"ב)

הגאון רבי ישראל גולדמאן מאראדי ז"ל בספרו כנסת ישראל

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרונתה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא פעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן

יו"ל ע"י מכון 'שם ושארית' בוטשעטש © כל הזכויות שמורות

להערות והארות, תרומות והנצחות, וכן לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת מייל: MECHON2324@GMAIL.COM